

Länsöverenskommelse om samverkan och uppdrag för ungdomsmottagningar i Västernorrland

Reviderat förslag - nuläge

Behandlas

Beslut om det reviderade förslaget - HälSam den 2 juni 2023

Tidigare behandling:

Social ReKo tillsammans med skolans representanter den 26 augusti 2022

BG tillsammans med skolchefer 20 juni 2022

Kommunförbundet
Västernorrland

Region
Västernorrland

Samverkan och uppdrag

Region Västernorrland och representanter för kommuner i Västernorrlands län arbetar kontinuerligt fram överenskommelser kring områden där regionen och kommunerna behöver samverka. Överenskommelserna innehåller riktlinjer för hur vårdgivaren och kommunerna ska samverka i länet.

Denna överenskommelse tas fram i samverkan genom uppdrag från HälSam (tidigare Social ReKo) till Länsledningen (tidigare Beredningsgruppen för Social ReKo). HälSam kan rekommendera respektive huvudman att godkänna överenskommelsen.

Överenskommelsen gäller mellan regionen och varje enskild kommun från det datum parterna beslutar om överenskommelsen.

Lokala avtal tecknas mellan varje enskild kommun och Region Västernorrland. Kommunerna beslutar inom sig vilken part och vilken nivå (ex. vis skola, kommunledning eller socialtjänst) som tecknar lokalt avtal med Region Västernorrland.

I detta dokument beskrivs

- Ungdomsmottagningarnas grundläggande och övergripande uppdrag i Region Västernorrland, och
- Kommunernas fortsatta inriktning till samverkan för Ungdomsmottagningen utifrån det läge som föreligger våren 2023, samt
- I bilagorna 1 och 2 presenteras nuläge och de delar som reviderats bort i det tidigare förslaget beträffande ökad samverkan mellan kommunerna och regionen angående utökad finansiering av psykosociala resurser.

Innehållsförteckning

Samverkan och uppdrag	2
Syfte	4
Övergripande mål och visioner för regionens ungdomsmottagning	4
Parter, finansiering och samverkan.....	4
Denna överenskommelse innebär att.....	4
Giltighetstid och förvaltning	5
Ungdomsmottagningen i Region Västernorrland.....	6
Verksamhetens inriktning och innehåll.....	7
Målgrupp.....	7
Uppdrag	7
Tillgänglighet	8
Lokaler och geografiskt upptagningsområde.....	8
Avgifter	8
Utåtriktat arbete	8
Kompetens	9
Samverkan och samarbete	9
Samverkan mellan mottagningarna och andra aktörer, både organisatoriskt och på individnivå	10
Dokumentation	10
Uppföljning och verksamhetsutveckling vid Ungdomsmottagningen.....	10
Övrigt.....	11

Syfte

Detta dokument är gemensamt för Region Västernorrland och länets 7 kommuner. Det ska ligga till grund för lokala avtal och överenskommelser. Dokumentet riktar sig huvudsakligen till den nivå i respektive kommun och i regionen, förvaltningar och verksamheter som har mandat att besluta om överenskommelsen.

Övergripande mål och visioner för regionens ungdomsmottagning

Ungdomsmottagningarna i Västernorrland arbetar för ett samhälle där ungas psykosociala, sexuella och reproduktiva hälsa är god och där ungdomars rättigheter tillvaratas och respekteras. Som ett led i arbetet mot denna vision har ungdomsmottagningarna följande övergripande mål för verksamheten:

- Ungdomsmottagningen är en lättillgänglig arena för ungdomarna, där ungdomars behov och lokala förutsättningar är i fokus.
- Alla unga uppfattar att ungdomsmottagningen arbetar på den unges uppdrag.
- Alla unga uppfattar att de har rätt till information, kunskap, stöd och behandling inom ungdomsmottagningen.
- Ungdomar som vänder sig till ungdomsmottagningen blir bemötta med respekt av professionella vuxna som ser till hela deras livssituation.

Parter, finansiering och samverkan

Parter i denna överenskommelse är

- Region Västernorrland
- Örnsköldsviks kommun
- Kramfors kommun
- Härnösands kommun
- Sollefteå kommun
- Timrå kommun
- Sundsvalls kommun
- Ånge kommun

Denna överenskommelse innebär att

Region Västernorrland

- är huvudman för ungdomsmottagningen i länet,
- ansvarar för driften av ungdomsmottagningen i länet,
- ansvarar för all personal vid ungdomsmottagningen i länet.

Länets kommuner fortsätter, utifrån respektive kommuns nivå våren 2023, att:

- tillhandahålla ändamålsenliga lokaler
- finansiera kringkostnader för lokaler (städ, el mm)
- betala till verksamhet via driftbidrag
- delfinansiera psykosocial resurs

Giltighetstid och förvaltning

Samverkansöverenskommelsen förvaltas av kommunerna i Västernorrland och Region Västernorrland via HälSam. Samverkansöverenskommelsen omförhandlas om någon part begär det. Dokumentet skall vara publicerat på www.rvn.se

Samverkansöverenskommelsen gäller tills vidare med 6 månaders uppsägningstid.

Samverkansöverenskommelsen ligger till grund för lokala avtal mellan kommunerna i Västernorrland och Region Västernorrland rörande driften av mottagningarna. I de lokala avtalen regleras avtalstid och uppsägningstid. Kommunerna beslutar inom sig vilken part (ex. vis skola, kommunledning eller socialtjänst) som tecknar lokalt avtal med Region Västernorrland.

Parterna ansvarar för att regelbundet se till att dokumentet är uppdaterat.

Ungdomsmottagningen i Region Västernorrland

Region Västernorrland är huvudman för samtliga ungdomsmottagningar i länet. Det är en länsövergripande verksamhet med ledning av en länsenhetschef. Från 2021 är verksamheten organiserad inom Närsjukvårdsområde Väster som leds av en områdesdirektör och en verksamhetschef med ansvar för särskilda uppdrag inom primärvården.

Region Västernorrland driver i egen regi särskilda uppdrag som inte ingår i Vårdval Primärvård. Ungdomsmottagningen är en av dessa verksamheter. Verksamheten för ungdomsmottagning och uppföljning av denna åligger regionens egendrivna primärvård. I uppdragsbeskrivningen för verksamheten framgår att

”Vårdgivaren ska samverka med kommunerna i länet för att mottagningarna ska kunna tillhandahålla kompetens inom psykosociala insatser. Verksamheten ska aktivt bidra till en god samverkan genom avtal med kommunerna. Dokumenterade rutiner ska upprättas för samverkan med andra vårdgivare och huvudmän i den omfattning som krävs för att klara uppdraget. Verksamheten ska också delta i relevanta nätverk på regional och nationell nivå.”¹

Ungdomsmottagningens verksamhet vilar på frivillighet och insatserna sker på ungdomens eget initiativ. Ungdomsmottagningen skall vara en plats dit ungdomar oavsett livssituation kan vända sig för råd, stöd och behandling och där deras förmågor och egna resurser tas tillvara. Ungdomsmottagningarna arbetar aktivt mot diskriminering och för ett jämlikt utbud och utvärderar och följer upp sin verksamhet systematiskt med ungdomars behov som fokus.

Ungdomsmottagningar i Västernorrlands län har att följa gällande och för verksamheten relevant lagstiftning där Socialtjänstlagen (2001:453), Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och Barnkonventionen (2018:1197), är att betrakta som grundläggande för arbetet. Dessutom ska ungdomsmottagningen ta hänsyn till annan relevant lagstiftning samt regionala och nationella strategier i frågor som rör barn, unga och unga vuxna.

Vidare vilar mottagningarnas verksamheter på följande dokument och förhållningssätt:

- **FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna**
- **Principer för sexuell och reproduktiv hälsa (SRHR)**
Sexuell och reproduktiv hälsa är ett tillstånd av fysiskt, känslomässigt, psykiskt och socialt välbefinnande i förhållande till alla aspekter av sexualitet och reproduktion, inte bara avsaknad av sjukdom, dysfunktion eller skada. Därför bör ett positivt förhållningssätt till sexualitet och reproduktion bekräfta den roll njutbara sexuella relationer, förtroende och kommunikation har för självkänsla och allmänt välbefinnande.²
- **Normmedvetet förhållningssätt**
Ungdomsmottagningarna tillämpar ett aktivt normmedvetet förhållningssätt vilket innebär att systematiskt granska verksamhetens innehåll ur ett tillgänglighetsperspektiv och ett intersektionellt perspektiv³.

¹ Region Västernorrland, Diarienummer 20HSN1867;

² För ytterligare förtydligande om SRHR-principer kopplat till hälso- och sjukvård, se <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsallkorleknadsvanor/sexuell-halsa-hivprevention/srhr/>

³ Intersektionalitet handlar om att maktordningar baserade på kategorier som kön, ras, sexualitet, funktionalitet och klass samverkar med varandra på olika sätt och skapar ojämlikheter, diskriminering och förtryck. Källa: Nationella sekretariatet för genusforskning.

- **Hälsofrämjande arbete och förhållningssätt**
Ett hälsofrämjande, eller salutogent, perspektiv innebär att utgå ifrån det friska hos individen och tillvarata ungdomens förutsättningar för en god hälsa. Hälsofrämjande arbete och förhållningssätt ska genomsyra verksamheten.
- **Förebyggande arbete**
Ungdomsmottagningarna arbetar förebyggande för att motverka och förhindra svårigheter kopplade till sexuell och reproduktiv hälsa, psykosocial hälsa samt identitetsutveckling. Detta förutsätter ett aktivt arbete både på individnivå och ett utåtriktat arbete på gruppnivå.
- **Föreningen för Sveriges Ungdomsmottagningar (FSUM)**
Föreningen är en yrkesförening för alla ungdomsmottagningar i Sverige. De har tagit fram en Handbok för ungdomsmottagning som innehåller riktlinjer för innehållet i verksamhet vid ungdomsmottagningar. Ungdomsmottagningen i Västernorrland är medlem i föreningen och arbetar i enlighet med handbokens inriktning och deltar i fortbildningsinsatser och konferenser anordnade av FSUM.

Verksamhetens inriktning och innehåll

Ungdomsmottagningen ska ses som ett komplement till övrig hälso- och sjukvård och övrigt hälsofrämjande och förebyggande arbete som bedrivs av kommunen. Ungdomsmottagningen har till uppgift att på den unges uppdrag förmedla kunskap, ge information, stöd och behandling/tidiga insatser inom området sexuell, reproduktiv, psykisk och psykosocial hälsa. Ungdomsmottagningen ska uppmärksamma riskfaktorer och utsatthet samt bistå ungdomen i att tillvarata egna resurser och stärka friskfaktorer.

Ungdomsmottagningen tar inte emot ungdomar på remiss från andra vårdgivare, men kan vid behov remittera ungdomen till andra vårdgivare om ungdomen så önskar.

Ungdomsmottagningen är inte heller en insats via socialtjänsten, men kan vid behov bistå ungdomen för vidare kontakt med socialtjänsten.

Målgrupp

Målgruppen är ungdomar mellan 13 till och med 22 år som bor eller vistas i Västernorrlands län.

Ungdomsmottagningen strävar efter att nå fler ungdomar i prioriterade grupper såsom exempelvis killar, HBTQ-ungdomar, hedersutsatta ungdomar, ungdomar med funktionsnedsättning, socioekonomiskt utsatta ungdomar samt nyanlända ungdomar.

Uppdrag

Uppdraget för ungdomsmottagningen är att främja en god psykosocial och sexuell hälsa bland ungdomar, samt stärka identitetsutvecklingen. Detta sker genom möten som utgår från en helhetssyn där förståelse för ungdomen sker mot bakgrund av de sociala, psykologiska och kulturella sammanhang som ungdomen ingår i.

Exempel på frågor inom ramen för ungdomsmottagningens uppdrag:

- Existentiella frågor
- Sexualitet
- Identitet
- Levnadsvanor
- Kropp och pubertetsutveckling

- Graviditet/abort
- Kris/sorgereaktioner
- Nedstämdhet
- Oro/ängslan
- Relationsfrågor
- Hot, våld och kränkningar
- Social utsatthet
- Förebygga och behandla STI samt utföra smittspårning
- Gynekologiska frågor
- Andrologiska frågor
- Prekonceptionellt arbete med rådgivning och förskrivning av preventivmedel
- Kondområdgivning

Tillgänglighet

Ungdomsmottagningen ska vara lättillgänglig med ett utbud av olika kontaktvägar in i verksamheten. Dessa kan till exempel vara:

- Drop-in-mottagning
- Individuella besök
- Gruppverksamhet
- Telefonrådgivning
- Utåtriktat arbete
- Digitala tillgänghetslösningar och e-tjänster med tillgänglighet måndag-fredag för hela länet
- Besök på annan plats, till exempel på skolor i upptagningsområdet

Lokaler och geografiskt upptagningsområde

Ungdomsmottagningarnas lokaler ska vara centralt belägna men ej i direkt anslutning till hälsocentraler eller vårdcentral. Det är viktigt att ungdomsmottagningarna är lättillgängliga och anpassade för personer med funktionshinder.

I Region Västernorrlands är ungdomsmottagningen en länsövergripande verksamhet med en länsenhetschef, vilket innebär att arbetet vid mottagningarna runt om i länet samarbetar för att ungdomarna ska ha god möjlighet till att boka tid för samtal och besök via digitala kanaler. För ungdomsmottagningar i Västernorrland är mottagningens upptagningsområde definierat som en kommun. Det geografiska upptagningsområdet innebär inte att mottagningen endast vänder sig till ungdomar i det aktuella området, utan grundprincipen är att ungdomar kan fritt välja vilken ungdomsmottagning den vänder sig till.

Mottagningarna ska sträva efter att tillhandahålla lokaler och verksamhet som passar alla ungdomars behov och vid behov anpassa utbudet och/eller lokalerna om dessa är otillgängliga för någon/några grupper.

Avgifter

Ungdomsmottagningens verksamhet skall vara avgiftsfri för ungdomarna.

Utåtriktat arbete

Grunden för det utåtriktade arbetet är att aktivt erbjuda och ta emot klassbesök. Alla skolor i ungdomsmottagningens upptagningsområde ska erbjudas klassbesök någon gång under grundskoletiden. Mottagningen ansvarar för att ungdomsmottagningens utåtriktade uppdrag utförs inom det geografiska området, främst till de skolor som är lokaliserade i kommunen.

Målsättningen är att alla elever ska ha möjlighet att delta vid klassbesök. Det primära syftet med klassbesöken är att möjliggöra för ungdomar att hitta till ungdomsmottagningen samt ge tillgänglig och anpassad information om vad ungdomsmottagningen erbjuder. Både

medicinsk och psykosocial personal ska delta då det tvärprofessionella arbetet är grunden för ungdomsmottagningens arbetssätt.

Ungdomsmottagningen kan bedriva annan form av utåtriktat arbete till exempel besök på fritidsgårdar, deltagande i lokala evenemang i kommunen, samarbeta med idéburna organisationer eller att på annat sätt befinna sig på de arenor där ungdomar vistas. Arbetet kan ske i samverkan med socialtjänst och skola för att möta behov som identifierats av dem.

För att identifiera lokala behov av utåtriktat arbete ska arbetet ske systematiskt och med hjälp av ungdomar som bor och/eller vistas i området. Arbetet följs upp och utvärderas kontinuerligt för att identifiera förändrade behov hos målgruppen. Särskild vikt läggs på att identifiera och möta behov hos grupper som inte redan nås av ungdomsmottagningen.

Kompetens

Samtlig personal på ungdomsmottagningen ska ha god kunskap kring adolescensutveckling samt sexuell utveckling. Kunskap om sexologiska frågor och psykisk ohälsa ska finnas på ungdomsmottagningen. Personal på ungdomsmottagningen som inte enbart är administrativ ska ha särskild kompetens kring att uppmärksamma social utsatthet, våldsutsatthet och utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck. Ungdomsmottagningen ska också ha kompetens kring att uppmärksamma särskilt utsatta grupper.⁴

- Barnmorska som arbetar vid ungdomsmottagning har för ändamålet adekvat utbildning och legitimation. (Detsamma gäller för sjuksköterska vid mottagning.) Barnmorskan innehar förskrivningsrätt för preventivmedel.
- Den psykosocial resursen på ungdomsmottagningen har för ändamålet adekvat utbildning, företrädesvis socionom som med fördel har en vidareutbildning inom samtalsstöd.
- Läkare vid ungdomsmottagningen är legitimerad och företrädesvis specialist i allmänmedicin, barn- och ungdomsmedicin, gynekologi, hud- och venerologi eller har motsvarande kompetens.
- Samtlig personal, oavsett utbildning, skall vara väl förtrogna med det tvärprofessionella arbete som karaktäriserar ungdomsmottagningen.

Samverkan och samarbete

Ungdomsmottagningen har en särskild möjlighet att främja barn och ungdomars hälsa. Genom denna överenskommelse skapas en ökad möjlighet till fördjupad samverkan med andra verksamheter inom såväl hälso- och sjukvård som med kommunens socialtjänst och skolan. Samverkan och samarbete är centralt i ungdomsmottagningens arbete och sker på flera nivåer. Det mest centrala samarbetet inom ungdomsmottagningen utgörs av det tvärprofessionella arbetet. Varje ungdom har rätt att bli mottagen på ett sätt som främjar såväl den fysiska som psykiska hälsan och som möjliggör att ungdomen kan ta del av kommunens och regionens resurser.

Region Västernorrland ansvarar för, i samarbete med kommunerna i länet, att den länsövergripande samverkan för ungdomsmottagningarna i denna överenskommelse löpande

⁴ <https://www.do.se/om-diskriminering/vad-ar-diskriminering/#diskrimineringsformer>

följs upp.

Samverkan mellan mottagningarna och andra aktörer, både organisatoriskt och på individnivå

Ungdomsmottagningen ska samverka med aktörer utanför den egna organisationen i frågor som rör barn och ungdomars välbefinnande. Detta kan ske på såväl lokal som regional nivå. Samverkan mellan ungdomsmottagning och aktörer lokalt såsom socialtjänst, hälso- och sjukvård, skola, Barn- och ungdomsentrén, civilsamhälle med flera är en förutsättning för ett gott omhändertagande, både i individärenden och på organisatorisk nivå.

Samverkan på *individnivå* kan exempelvis ske genom samarbeten med andra aktörer via konsultation, remiss, orosanmälan, tjänstemannamöte, och gemensam vård- och insatsplanering (SIP).⁵ Ungdomsmottagningen ska ha rutiner för hänvisningar till andra relevanta stödfunktioner inom till exempel den idéburna sektorn där ungdomen kan vara anonym. Det kan vara verksamheter såsom tjej- och kvinnojourer, intresseorganisationer och patientföreningar och där stöd går att få anonymt via telefon eller digitalt. Detta är i synnerhet viktigt vid våldsutsatthet och hedersrelaterad problematik.

Yrkesverksamma inom ungdomsmottagningen är skyldiga att enligt 14 kap 1 och 2 §§ SoL genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Strukturerad samverkan med den lokala mottagningsenheten inom socialtjänstens utredningsenhet för barn och unga ska finnas. Andra viktiga samverkanspartners kan vara till exempel Barn- och ungdomsentrén, psykiatri, BUP, första linjen, fritidsverksamhet, skola/elevhälsa och beroendevård.

Dokumentation

Dokumentation ska ske i enlighet med för arbetsuppgiften gällande regler. Orosanmälan enligt 14 kap 1 och 2 §§ SoL samt polisanmälan ska dokumenteras. Alla insatser som är att betrakta som hälso- och sjukvård ska dokumenteras i patientjournal.

Ungdomar ska informeras om sekretessreglerna, anmälningsplikt och på vilket sätt deras besök dokumenteras. Det är ungdomsmottagningens ansvar att se till att informationen är tillgänglig och anpassad så att ungdomen förstår innebörden av den, även gällande e-tjänster. Särskild hänsyn ska tas till ungdomar som lever i en hedersrelaterad kontext eller riskerar att utsättas för våld. Det är ungdomsmottagningens ansvar att hitta rutiner för hur dokumentation i dessa fall ska hanteras.

Information från patientjournal ska lämnas ut på det sätt som anges i gällande lagstiftning. Inom ramen för den sammanhållna journalföring som råder inom Region Västernorrland är ungdomsmottagningarna en skyddad grupp för att tillgodose ungdomens rätt till integritet gentemot vårdnadshavare och för att säkerställa att besök vid ungdomsmottagningen inte utgör en risk för ungdomar som lever i exempelvis hedersrelaterade kontexter.

Uppföljning och verksamhetsutveckling vid Ungdomsmottagningen

Ungdomsmottagningarna skall kontinuerligt och systematiskt följa upp och utvärdera sin verksamhet. Det är av vikt att detta görs på ett sätt där ungdomars behov är i fokus och där metoderna som används säkerställer att det är möjligt att följa verksamheten över tid och

⁵ När den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med regionen upprätta en individuell plan, regleras i 2 kap 7 § SoL och 16 kap 4 § HSL

göra länsövergripande jämförelser.

Kunskaper om ungdomars hälsa/ohälsa, omvärld, levnadsvanor, livsvillkor och demografi identifieras dels på nationell och länsövergripande nivå, dels utifrån lokal kunskap. Dessa kunskapssammanställningar bör präglas av ett normkritiskt förhållningssätt.

Huvudmannen har ansvar för att det finns en väl fungerande och för ungdomar anpassad klagomål- och synpunktshantering.

Länsenhetschefen vid ungdomsmottagningen har ansvar för kvalitets- uppföljnings- och utvecklingsarbetet på mottagningarna. För att kunna följa upp verksamheten kontinuerligt krävs att statistik förs över arbetet. Länsenhetschef ansvarar för att statistik förs och tillgängliggörs på ett sätt som svarar mot ungdomars behov och på ett sätt som möjliggör jämförelser över länet.

Statistik som skall föras på årsbasis är:

- Antal besök
- Antal individer
- Kön⁶ – antal besök och individer
- Ålder – antal besök och individer
- Bostadsort
- Uteblivna besök eller sent återbud (24 h)
- Antal klassbesök
- Antal orosanmälningar
- Antal remisser/hänvisningar
- Antal individer utsatta för våld (fysiskt, psykiskt, sexuellt och hedersrelaterat våld)
- Antal individer som utövat våld (fysiskt, psykiskt, sexuellt och hedersrelaterat våld)

Utöver detta ansvarar ungdomsmottagningen för att utvärdera ungdomars upplevelse av ungdomsmottagningen. Metoder som används för detta ska vara evidensbaserade och beprövade.

Resultat av ovanstående ska återkopplas till samverkanspartners och kan fungera som underlag för beslut kring verksamhetens behov av utveckling och eventuell ändring av inriktning.

Övrigt

Externa kontakter

I den mån det finns intresse från andra aktörer att kartlägga eller studera verksamheten vid ungdomsmottagningen i Västernorrland bör detta vara ett av de områden som prioriteras för att verksamheten ska få del av nya rön och stöd för utvecklings- och förbättringsarbete. Exempel på sådana aktörer är forskning via Umeå universitet och arbete kring ungdomsmottagningar som bedrivs av Sveriges kommuner och Regioner (SKR).

Ungdomsmottagningen i Västernorrland är medlem i FSUM och kan därmed ta del av de fortbildningsinsatser och konferenser samt delta i det utvecklingsarbete som föreningen bedriver.

⁶ Med kön avses juridiskt kön i fråga om journalföring. I annan dokumentation används ungdomens föredragna kön.